

Our Immortal Ego: The immortality of human beings on Earth. Its birth and its death.

Dimoliatis, Ioannis D K

University of Ioannina, School of Health Sciences, Faculty of Medicine. [idimolia@uoi.gr](mailto:dimolia@uoi.gr)

Sideris, Dimitris A

University of Ioannina, School of Health Sciences, Faculty of Medicine. dimitris.sideris@gmail.com

Summary

Microbes never die. When the proper time comes, their body is equally divided in two small subsidiaries, without leaving any corpse behind. Only the few germ-cells retain this capacity in humans. The trillions of the non-germ cells die leaving behind a corpse. There are two types of death of our cells: the violent and the apoptotic (programmed, occurs over time without external cause, and does not involve the death of the multicellular organism that remains intact; contrary, organism's life presupposes its cells' death in their hour). We start to exist as beings with our conception (material Ego - felt by others). With childbirth, we start to exist as spiritual beings (spiritual Ego - conceivable by others). After birth, we are entering in at least one community by a ceremony (baptism, circumcision, registration in registries etc.): we start to exist as social beings (social Ego). The death of the material Ego comes when self-regulation of our body is terminated and our body's assimilation from our environment begins. The death of our spiritual Ego occurs a few minutes or, in deep comas, days or months (or, nowadays, years) before the death of our material Ego: when we definitively cease conceiving our difference from our environment. The death of our social Ego takes place with a social act (e.g., deletion from official registers) and/or a ceremony (e.g., funeral). The 'apoptosis' of people when their hour comes is the ideal death. The artificial extension of the material life when spiritual life has died is equally unnatural as its violent interruption.

Our germ-cells are our potentially immortal Ego. If fertilized, they continue to live within the next generation, they do not leave any corpse behind, they are immortal. If not fertilized, they die, leaving behind a corpse, they are mortal. Our potentially immortal genealogical tree (pedigree) is also cut by offsprings that do not leave behind (fertile) offsprings. Our immortality is here. On Earth. It is our children. The more they are, the bigger it is. Not at all metaphorically, absolutely literally: They are transferring in the future our reconstruction code (: our DNA), our architectural design for our body to be rebuilt from the beginning. "God did not make death and does not enjoy the destruction of the living" (Sophia Solomon's 1.13): It is not a form of speech, it is a literalism. And He (the God) left science to find out how. Science has discovered it: Our immortality is assured through our fertilized germ-cells. They are our immortal Ego. Not only microbes are immortal. We, also, are immortal. (on Earth.)

Keywords: immortal Ego, social Ego, spiritual Ego, material Ego, DNA, ovum, sperm, children, life, birth, death, immortality, mortality, efthanassía, euthanasia.

JEL Classification Codes: B50, I12, I18, I31, J14, K38, Z12, Z18

Το αθάνατο Εγώ μας: Η επί της Γής αθανασία του ανθρώπου. Η γέννησή του κι ο θάνατός του¹

Γιάννης Δημολιάτης, Δημήτρης Σιδερής

Τμήμα Ιατρικής, Σχολή Επιστημών Υγείας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
didimolia@uoi.gr, dimitris.sideris@gmail.com

Περίληψη

Τα μικρόβια δεν πεθαίνουν. Όταν έρθει η ώρα τους, το σώμα τους μοιράζεται εξίσου σε δυο θυγατρικά, χωρίς να αφήνει πίσω του πτώμα. Στον άνθρωπο, την ιδιότητα αυτή διατηρούν μόνον τα λίγα γεννητικά του κύτταρα. Τα τρισεκατομμύρια σωματικά πεθαίνουν αφήνοντας πτώμα. Υπάρχουν δύο ειδών θάνατοι κυττάρων: ο βίαιος και ο αποπτωτικός (προγραμματισμένος, επέρχεται με το χρόνο, χωρίς εξωτερική αιτία, δεν συνεπάγεται το θάνατο τού ακέραιου πολυκύτταρου οργανισμού, απεναντίας η ζωή του προϋποθέτει το θάνατό τους στην ώρα τους). Αρχίζουμε να υπάρχουμε ως σωματικά όντα με τη σύλληψή μας (σωματικό Εγώ - αισθητό από τρίτους). Με τον τοκετό αρχίζουμε να υπάρχουμε και ως νοούντα όντα (διανοητικό Εγώ - νοητό από τρίτους). Εξωμήτρια, εισαγόμαστε σε μία τουλάχιστον κοινωνία με κάποια εισόδια τελετή, αρχίζουμε να υπάρχουμε και ως κοινωνικά όντα (κοινωνικό Εγώ). Ο θάνατος του σωματικού Εγώ επέρχεται τη στιγμή που παύει η αυτορρύθμιση τού οργανισμού και αρχίζει η αφομοίωσή του από το περιβάλλον. Ο θάνατος τού πνευματικού Εγώ επέρχεται νωρίτερα (λίγα λεπτά ή, σε βαθιά κώματα, μέρες ή μήνες ή, στις μέρες μας, χρόνια), όταν παύουμε οριστικά να αντιλαμβανόμαστε τη διαφορά μας από το περιβάλλον. Ο θάνατος του κοινωνικού Εγώ συντελείται με μια κοινωνική πράξη (διαγραφή από τα μητρώα ζώντων) και/ή με μια εξόδια τελετή (κηδεία). Ο ιδανικός θάνατος γίνεται με 'απόπτωση' του ανθρώπου όταν έρθει η ώρα του. Η τεχνητή παράταση τής σωματικής ζωής όταν η διανοητική έχει πεθάνει είναι εξίσου αφύσικη όσο η βίαιη διακοπή της.

Τα γεννητικά μας κύτταρα αποτελούν το δυνάμει αθάνατο Εγώ μας. Γονιμοποιούμενα, συνεχίζουν να ζουν στην επόμενη γενιά, δεν αφήνουν πίσω τους πτώμα, είναι αθάνατα. Μη γονιμοποιούμενα, πεθαίνουν, αφήνουν πίσω τους πτώμα, είναι θνητά. Εξίσου αποκόπτεται το δυνάμει αθάνατο γενεαλογικό μας δέντρο και από απογόνους που δεν αφήνουν πίσω τους (γόνιμους) απογόνους. Η αθανασία μας είναι εδώ. Επί της Γης. Είναι τα παιδιά μας. Όσο περισσότερο, τόσο μεγαλύτερη. Καθόλου μεταφορικά, απολύτως κυριολεκτικά: Μεταφέρουν στο μέλλον τον κώδικα ανακατασκευής μας (: το DNA μας), το αρχιτεκτονικό σχέδιο χτισίματός μας από την αρχή. "Ο Θεός δεν έκανε θάνατο, ούτε ευχαριστιέται με τον αφανισμό των ζωντανών" (Σοφία Σολομώντα 1.13): δεν είναι σχήμα λόγου, κυριολεκτεί. Και (ο Θεός) άφησε στην Επιστήμη να βρει πώς. Η επιστήμη το έχει βρει. Η αθανασία μας διασφαλίζεται μέσω των γονιμοποιημένων γενετικών κυττάρων μας. Αυτά είναι το αθάνατο Εγώ μας. Δεν είναι τα μικρόβια μόνον αθάνατα. Είμαστε καί εμείς. (επί της Γης.)

Λέξεις κλειδιά: αθάνατο Εγώ, κοινωνικό Εγώ, διανοητικό Εγώ, σωματικό Εγώ, ώριο, σπερματοζώριο, DNA, παιδιά, ζωή, γέννηση, θάνατος, αθανασία, θνητότητα, ευθανασία.

¹ Το άρθρο τούτο αναδύθηκε κατά τη διάρκεια της επιμέλειας του άρθρου «**Το αισθητό Εγώ μου, το νοητό Εγώ μου, και το κοινωνικό Εγώ μου: Η γέννησή τους και ο θάνατός τους**» (Σιδερής 2016α) και καλό είναι να διαβαστεί σε συνδυασμό και ως **συνέχεια** του. Παρουσιάστηκε στο 10th Panhellenic Conference of Alzheimer's Disease and Related Disorders (PICAD) and 2nd Mediterranean Conference of Neurodegenerative Diseases (MeCOND), Θεσσαλονίκη, 2-5 Φεβ 2017.

JEL Classification Codes: B50, I12, I18, I31, J14, K38, Z12, Z18

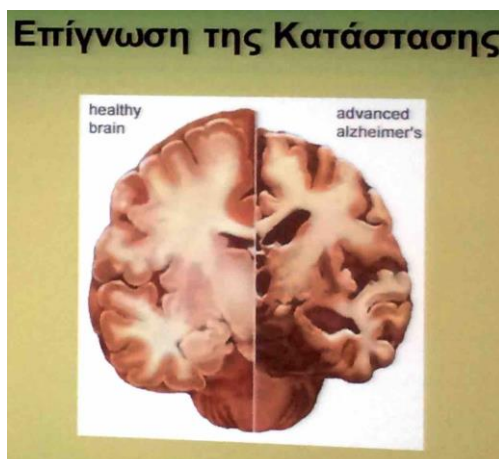
1. Μελέτη περίπτωσης (case-study)

Το Σάββατο 21 Μαρτίου 2015, στο Πλανητάριο Ευγενίδειο Ίδρυμα, η Εταιρία Νόσου Alzheimer και Συναφών Διαταραχών Αθηνών οργάνωσε «*Ημέρα Φροντιστή: Ενημέρωση και εκπαίδευση για τους φροντιστές - Δημιουργική απασχόληση για τα άτομα με νόσο Αλτσχάιμερ*». Δύο ίδια τετράωρα, ένα πρωινό (10πμ-2μμ), ένα απογευματινό (2-6μμ). Απαραίτητη η δήλωση συμμετοχής από πριν, τηλεφωνικά.

Η Μεγάλη Κραυγή (του φροντιστή: αφηγήσεις μακροχρόνια φροντιστών ανίατα πασχόντων συγγενών τους· Δημολιάτης, 2014) είναι ακριβώς γι' αυτούς τους ανθρώπους, σκέφτηκα. Παρακολούθησα το πρωινό τετράωρο. Βρέθηκα σε μια ασφυκτικά γεμάτη αίθουσα (έκπληξη!), και, φεύγοντας, κοσμοσυρροή περίμενε απέξω για το απογευματινό τετράωρο (μεγαλύτερη έκπληξη...)

Ούτε καν το στόμα μου ν' ανοίξω τόλμησα. Ένας άλλος κόσμος. Ξένος. Παρότι με το από επιταείας εγκεφαλικό της μητέρας μου (πλήρης δεξιά ημιπληγία και αφασία εκπομπής) είχα κάνει και την πρακτική μου, έχοντας ήδη με τη Μεγάλη Κραυγή κάνει τη θεωρία μου.

Δεν θυμάμαι και πολλά από τις εισηγήσεις. Θυμάμαι αρκετά το κλίμα. Από το άνοιγμα της προέδρου της Εταιρείας (Παρασκευή Σακκά, νευρολόγος-ψυχίατρος), συγκράτησα ότι η χώρα μας έχει ήδη 200.000 ανοϊκούς που χρειάζονται μόνιμο φροντιστή. Από την ομιλία του αντιπροέδρου της Εταιρείας (Κωστής Προύσκας, ψυχολόγος, διδάκτωρ γεροντολογίας, διευθυντής των μονάδων φροντίδας ηλικιωμένων "Ακτιος"), με στοίχειωσε (και με στοιχειώνει) η διαφάνεια ενός υγιούς εγκεφαλικού ημισφαιρίου αριστερά κι ενός αλτσχάιμερικού δεξιά, δίπλα-δίπλα για σύγκριση (εικόνα 1): 200.000 ανοϊκά μυαλά (το 2% του πληθυσμού της χώρας) δεσμεύουν άλλα τόσα υγιή (σύνολο 4%), κάποιιοι φοβούνται διπλασιασμό στις αμέσως επόμενες δεκαετίες, 8%, μια προοπτική εφιαλτική για τη χώρα που, με σχεδόν βεβαιότητα, προδιαγράφει αδυναμία επιβίωσης της ...

Εικόνα 1.

Επίγνωση της κατάστασης.

Εγκεφαλικά ημισφαίρια: αριστερά υγιούς, δεξιά ασθενούς με προχωρημένο Αλτσχάιμερ (συρρικνωμένο, μεγάλες κοιλότητες).

Μπορεί να μη θυμάμαι και πολλά από τις εισηγήσεις, θυμάμαι όμως πολύ καλά έναν άντρα με μαύρα γένια, 30-35 χρονών, που, προς το τέλος της ημερίδας, ζήτησε το λόγο και είπε: «**Αγκαλιά στην τουαλέτα, αγκαλιά στο τραπέζι, αγκαλιά στο κρεβάτι. Υπάρχει κάτι για μένα; Φροντίζω τη μητέρα μου με Αλτσχάιμερ. Τα δύο τελευταία χρόνια φρόντιζα τον πατέρα μου με καρκίνο, και, μέχρι που πέθανε, τη μικρή μου αδερφή με ειδικές ανάγκες. Τώρα τη μητέρα μου. Χωρίς καμία μέρα άδεια. Αυτή είναι η ζωή**

μου. Υπάρχει για μένα κάτι;» Έχω την αίσθηση πως δεν πρόδωσα τα λόγια του (μακάρι να τα είχα ηχογραφήσει).

Δεν θυμάμαι τί του είπε η πρόεδρος της Εταιρίας, δεν θυμάμαι εάν αν του είπε κάτι. Δεν θυμάμαι αν του είπε κάτι κάποιος άλλος, από τα πάνω (εισηγητής) ή ομοιοπαθής του (φροντιστής). Θυμάμαι μόνο ότι εκεί συνέλαβα την ιδέα ότι «**βάση** ολόκληρου του συστήματος "υγείας" είναι οι φροντιστές». Ότι κάθε φροντιζόμενος **αποσύρει** από την παραγωγή (καί την αναπαραγωγή) έναν τουλάχιστον άνθρωπο (κατά κανόνα γυναίκα) παραγωγικής (καί ταυτόχρονα αναπαραγωγικής) ηλικίας και του "αναθέτει" το ρόλο του φροντιστή. Χωρίς να ειπωθεί τίποτα και από κανέναν και σε κανέναν, τελικά, αυτόματα και χωρίς να το παίρνομε καν είδηση, αυτό ακριβώς συμβαίνει. Στο εξής οι μακροχρόνια φροντιστές θα τρέφουν με τις οικονομίες τους, με την υγεία τους, με τη ζωή τους, τον Μινώταυρο του συστήματος, που "ολίγον κατ' ολίγον και ανεπαισθήτως" (Καβάφης) θα τους εξαλλάξει σε ασθενείς της επόμενης γενεάς, διασφαλίζοντας έτσι τη ζήτησή του, τη ζήτηση του εαυτού του (Μαρκέτος 1977).

Σκεφτόμουνα για μέρες τα λόγια του. Ακόμα και τώρα! Σαν να τον ακούω. Τα λόγια του χτυπούν τ' αυτιά μου. Πυροβολούν τ' αυτιά μου. Κι άμα στοχάζεται πολύ και για πολύ ένα πράγμα, τελικά το μυαλό σου παίρνει ανάποδες: Σκέφτεται "τουλάχιστον μισή ώρα την ημέρα με τρόπο αντίθετο από ό,τι οι συνάδελφοί του" (Αϊνστάιν).

2. Στοχασμός κι αναστοχασμός

Φαντάσου ότι είσαι στο Φεγγάρι. Ή στον πλανήτη Άρη. Και παρακολουθείς τη Γη. Το μάτι σου πιάνει έναν μαυρογέννη άντρα γύρω στα 30-35 που έγινε θυσία φροντίζοντας. Τεντώνεις το αυτί σου: «Ένας μάρτυρας. Οσιομάρτυρας. Άγιος. Σίγουρα θα πάει στον παράδεισο», λένε οι συνάνθρωποί του. Δεν καταλαβαίνεις τι θέλουν να πουν. Δεν ξέρεις τα καθέκαστα της γης των ανθρώπων. Αν τα ήξερες, θα ήσουν γήινος· όχι φεγγαριανός· ούτε αρειανός. Εσύ, βλέπεις από μακριά. Από ψηλά. Από απόσταση. Και βλέπεις όλη την εικόνα. "Εξόριστε Ποιητή, στο φεγγάρι σου, λέγε, τι βλέπεις;" (Ελύτης προσαρμοσμένος: "στο φεγγάρι", αντί "στον αιώνα").

Βλέπω έναν άντρα παραγωγικής (κι αναπαραγωγικής) ηλικίας, αντί να φροντίζει τα παιδιά του (δουλεύοντας πρωτίστως στην παραγωγή για να τα θρέψει – και στην αναπαραγωγή για να τα γεννήσει), να φροντίζει τους γονείς του (με επιδόματα για τα οποία δουλεύουν άλλοι). Αντί να γεννά και να ανατρέφει την επόμενη γενιά, φροντίζει την προηγούμενη. Ο μύθος του Αινεία ολοζώντανος; Ναι! Όμως, ώ εσείς άνθρωποι, δεν βλέπετε ότι αυτή η οικογένεια ξεκληρίζεται; Αν όχι ξεκληρίστηκε; Τα παιδιά είναι η αθανασία της οικογένειας. Ο μόνος που θα μπορούσε να γεννήσει απογόνους σ' αυτή την οικογένεια είναι αυτός ο 35άρης μαυρογέννης που, όμως, έγινε θυσία· αυτοθυσία· (αυτοκτονία;) Και, για όσες μέρες και μήνες και χρόνια παρατείνει (με τη βοήθεια της ιατρικής) τη φροντίδα του στη μάνα του, για τόσες κι άλλες τόσες μέρες και μήνες και χρόνια αφαιρεί φροντίδα από τα παιδιά του.

Μα δεν υπάρχουν! Δεν έχει. Δεν έχει παιδιά. Κάν. Και πώς να έχει; Αφού είναι δεσμευμένος! Δεμένος. Παπάς δεμένος γράφει και ξεγράφει! Που, πρίν να έχει και γιά να έχει, πρέπει να έχει σύντροφο. Και πώς και πού να τη βρει κλεισμένος στη φυλακή του σπιτιού του; Που σημαίνει ότι του χρειάζονται τρεις φορές τόσες κι άλλες τόσες μέρες και μήνες και χρόνια· για να βγει από το ρόλο τού φροντιστή (de-rolling, που λένε στο θέατρο), να ψάξει σύντροφο, να βρει σύντροφο, να κάνουν παιδιά, να μεγαλώσουν παιδιά... Δηλαδή; Είναι καταδικασμένος; Εσείς, τι λέτε;

Δεν βλέπετε, συνεχίζει ο εξόριστος ποιητής από το φεγγάρι, ότι η μόνη αθανασία και της αδερφής του και του πατέρα του και της μάνας του (και η δική του) είναι να μεταφέρει αυτός ο άντρας τα γονίδια τους σε επόμενη γενιά; Στα παιδιά του. Δεν ξέρετε ότι αυτός είναι ο νόμος της Φύσης; Ότι, αν όλοι κάνουν αυτό που τώρα κάνει αυτός ("κατηγορική προσταγή", που θάλεγε κι ο Καντ), θα εξαφανιζόταν τελικά η ζωή από τη Γή, και τότε δεν θα υπήρχε μεγαλύτερη βλασφημία του θείου από το θάνατο της δημιουργίας του: της Ζωής. Που πάει μπροστά, όχι πίσω. Και για να πάει μπροστά πρέπει να κοιτάζεις μπροστά, όχι πίσω. Αν κοιτάζεις πίσω, έχεις στα νώτα σου το μέλλον. Και, αν έχεις στα νώτα σου το μέλλον, είσαι κιόλας παρελθόν. Είσαι ήδη νεκρός. Στήλη άλατος (όπως η γυναίκα του Λωτ που γύρισε πίσω). Αυτός ο νεαρός άντρας είναι ήδη νεκρός, αν δεν μεταφέρει τα γονίδια του σε επόμενη γενιά... Σαν το δέντρο που οι ρίζες του το έφεραν ως εδώ, μα που τώρα τα κλαριά του ξεράθηκαν εκτός από ένα, που, αντί να ανθίζει και καρπίζει το ίδιο, γυρίζει τους χυμούς του προς τα ξερά και τα μισόξερα. Με ποιάν ελπίδα, άραγε; Να ξαναζωντανέψουν; Αλίμονο στον περιβολάρη που θα ακολουθούσε αυτήν τη δεντροκομική. Ο Σέξπιρ ανάποδα είχε συμβουλέψει, Κλαδεύουμε για να μπορούν να κλαδιά που μένουν να ζήσουν. Όμοια οι επιδημιολόγοι: «Όσο περισσότερο επιμηκύνουμε το όριο της ζωής με τη βοήθεια της επιστήμης τόσο θα περιορίζονται οι γεννήσεις» (Τριχόπουλος 2000). Και οι φιλόσοφοι: «Ποιος θά 'θελε να ζήσει σ' έναν κόσμο δίχως παιδιά; Μπορείτε να μου βρείτε έναν καλύτερο ορισμό της κόλασης;» (Νταμούρ 2018).

Μα έχει κι άλλα δέντρα το περιβόλι! Κι αν δεν ζήσουν ούτε τα κλαδιά που μένουν αυτού του δέντρου, θα ζήσουν τα άλλα δέντρα. Ω εσείς άνθρωποι! Δε βλέπετε πως όλο το περιβόλι με τις κερασιές έχει το ίδιο πρόβλημα; Τυφλοί είστε; Τυφλοί είμαστε! Νούς ορά και νους ακούει. Κι αν ο νους είναι βραδύνους ή ανάπηρος... ξεχάστε το. Ξεγράψτε τον. Δεν χρειάζεται: Ξεγράφηκε μόνος του! Αυτοξεγράφηκε: Έπεσε κάτω από την παγκόσμια δημογραφική σταθερά 2.1 παιδιά ανά γυναίκα, όριο επιβίωσης ενός πολιτισμού (ΕΛΣΤΑΤ 2017). Όταν λέω σταθερά, έχω στο νου μου το π (λόγος περιφέρειας κύκλου προς τη διάμετρό του), το e (βάση των φυσικών λογαρίθμων), το c (ταχύτητα του φωτός). Δηλαδή παγκόσμιους νόμους, με καθολική ισχύ, χωρίς καμία και ποτέ και πουθενά εξαίρεση. Δεν βλέπετε που το δίπλα περιβόλι με τις πορτοκαλιές έχει απλώσει τις ρίζες του στο μισόξερο δικό σας με τις κερασιές; Λέτε ο νεαρός 35χρονος μαυρογέννης στο Ευγενίδειο το Σάββατο 21 Μαρτίου 2015 να έχει κάποια σχέση με το θέατρο του παραλόγου που τους ίδιους καιρούς παιζόταν στη Λέσβο και στην Κώ και στ' άλλα τα νησιά; Στα σύνορα (και τελικά στο εσωτερικό) της Ευρώπης και του πρώτου κόσμου; (Anonymous 30-3-2009, σε ανύποπτο χρόνο.) Σύ είπας.

3. Τι είναι ήδη γνωστό: Τα τρία Εγώ μας

Τα μικρόβια δεν πεθαίνουν. Όταν έρθει η ώρα τους, το σώμα τους μοιράζεται εξίσου σε δυο θυγατρικά, **χωρίς** να αφήσει πίσω του πτώμα. Στον άνθρωπο, την ιδιότητα αυτή διατηρούν **μόνον** τα λίγα γεννητικά του κύτταρα. Τα τρισεκατομμύρια σωματικά πεθαίνουν αφήνοντας πτώμα. Υπάρχουν δύο ειδών θάνατοι κυττάρων: ο βίαιος και ο αποπτωτικός (προγραμματισμένος, επέρχεται με το χρόνο, στην ώρα του, χωρίς εξωτερική αιτία, δεν συνεπάγεται το θάνατο του ακέραιου πολυκύτταρου οργανισμού, απεναντίας η ζωή του προϋποθέτει το θάνατό τους στην ώρα τους, ωραίος θάνατος, ώριμος θάνατος). Αρχίζομε να υπάρχομε ως αντιληπτά από τρίτους σωματικά όντα με τη σύλληψή μας (**σωματικό** Εγώ). Με τον τοκετό, αρχίζομε να αντιλαμβανόμαστε τη διαφορά μας από το περιβάλλον μας, δηλαδή την ύπαρξή μας, αρχίζομε να υπάρχομε και ως νοητά από τρίτους νοούντα όντα: (**διανοητικό** Εγώ). Εξωμήτρια,

εισαγόμαστε σε μία τουλάχιστον κοινωνία με κάποια εισόδια τελετή (βάπτισμα, περιτομή, εγγραφή στα ληξιαρχικά βιβλία κτλ): αρχίζουμε να υπάρχουμε και ως κοινωνικά όντα (**κοινωνικό** Εγώ).

Ο θάνατος του σωματικού Εγώ επέρχεται τη στιγμή που παύει η αυτορρύθμιση τού οργανισμού, η ομοιοστασία, και αρχίζει η αφομοίωση του από το περιβάλλον. Ο θάνατος του διανοητικού Εγώ επέρχεται νωρίτερα, λεπτά της ώρας ή, σε βαθιά κώματα, μέρες ή μήνες ή – στις μέρες μας κι ακόμα περισσότερο αύριο – χρόνια και δεκαετίες (Τάσκος 2007): όταν παύουμε οριστικά να αντιλαμβανόμαστε τη διαφορά μας από το περιβάλλον. Ο θάνατος του κοινωνικού Εγώ συντελείται με μια κοινωνική πράξη (π.χ., διαγραφή από τα ληξιαρχικά βιβλία) και/ή με μια εξόδια τελετή (π.χ., κηδεία). Ο **ιδανικός** θάνατος γίνεται με 'απόπτωση' του ανθρώπου, όταν έρθει η ώρα του. Η τεχνητή παράταση της σωματικής ζωής, όταν η διανοητική έχει πεθάνει, είναι εξίσου αφύσικη (και αντιδεδοντολογική και ανήθικη) όσο και η βίαιη διακοπή της. (Σιδεράς 2016^α.)²

4. Τι η μελέτη αυτή προσθέτει: Το αθάνατο Εγώ μας

Καθώς προχωρούσε η επιμέλεια του άρθρου για τα παραπάνω τρία Εγώ μας στο αφιέρωμα «*Πότε Πρέπει να Πεθαίνουμε; (ΠΠΠ)*» (Δημολιάτης 2016), ένα τέταρτο Εγώ αναδύθηκε ανάμεσά μας: το αθάνατο Εγώ μας (Σιδεράς 2016^β). Που διατηρεί τις ιδιότητες της αθάνατης αμοιβάδας, των αθάνατων μικροβίων. Αφήνουμε μεν οι άνθρωποι πίσω μας πτώμα, διαβιβάζουμε όμως μπροστά μας, στους απογόνους μας, το DNA μας, το πατρών κατασκευής μας από την αρχή, τα αρχιτεκτονικά σχέδια ανακατασκευής μας από την αρχή. **Τα γεμετοκύτταρά μας** (ωάρια στη γυναίκα, σπερματοζωάρια στον άντρα) είναι **το αθάνατο Εγώ μας**.

Αν η πολυκατοικία στη γωνία των οδών τάδε και δείνα πέσει, μπορεί να ξαναχτιστεί ακριβώς ίδια, στην ίδια θέση ή οπουδήποτε στον κόσμο, αν υπάρχουν τα αρχιτεκτονικά σχέδια. Μάλιστα μπορεί να γίνει και καλύτερη αν υπάρχουν και τα σχέδια της δίπλα πολυκατοικίας, οπότε οι ανακατασκευαστές μπορεί να συγκρίνουν: τα υδραυλικά ήταν καλύτερα της Α πολυκατοικίας, θα πάρουμε της Α· τα ηλεκτρικά καλύτερα της Β: θα πάρουμε της Β· τα μηχανολογικά, τα τσιμέντα, τα σίδερα, τα κουφώματα κτλ. Τσως γι αυτό, για να γίνουν καλύτεροι από τους προγόνους τους, οι απόγονοί μας δεν κουβαλάνε μόνο το δικό μας DNA (δεν είναι δηλαδή κλώνοι μας) αλλά και του συντρόφου μας. Άλλοτε επικρατούν τα γονίδια του στο φαινότυπο (στο τί φαίνεται), άλλοτε τα γονίδια μας, όμως υπάρχουν και τα δύο και κάνουν τη δουλιά τους και τα δύο, και, επικρατούν – δεν επικρατούν, αυτά είναι η αθανασία μας. Επί της Γης. Όχι στους ουραμούς. Όχι στον παράδεισο. Όχι στην κόλαση. Εδώ! Στη Γη. «Σ' τούτ' τη γη που την πατούμε κι όλοι μέσα θε να μπούμε» (δημοτικό τραγούδι). «Χούς ει και εις χούν απελεύσει» (νεκρώσιμη ακολουθία).

Μπροστά στα μάτια μας, που είναι τυφλά και δεν βλέπουν. Ότι η αθανασία μας παίζεται κορώνα-γράμματα από **υπερβάλλοντα** ζήλο φροντίδας (ύβρις).

² Και εξίσου βίαιη και τραγική: «*Παράταση της ζωής ή παρεμπόδιση του θανάτου; Δηλαδή, με τα μέσα τα οποία εφαρμόζονται, παρατείνεται η ζωή ή απλώς παρεμποδίζεται ο θάνατος; Γιατί αν συμβαίνει το δεύτερο, αν παρεμποδίζεται ο θάνατος, τότε οπωσδήποτε εξασκείται μια βία επάνω στον άνθρωπο. Είναι αυτό το αδυσώπητο ερώτημα. [...] Ο παλιότερος τρόπος ζωής προϋπέθετε το φυσικό θάνατο. Ο νέος τρόπος ζωής, με τις μονάδες εντατικής παρακολούθησης και θεραπείας παρατείνει μεν τη ζωή [...] κι άλλες φορές παρεμποδίζει το θάνατο. Το δεύτερο αυτό γεγονός είναι ένα **τραγικό γεγονός** στη ζωή του ανθρώπου.*» (Ιερόθεος 2017).

Εικόνα 2.

**Ο αρχάγγελος Γαβριήλ
καταστρώνει τη
"λίστα της ημέρας"**
τη λίστα των ψυχών
που θα πάρει σήμερα.

Φιλιππούπολη
(Plovdiv), Βουλγαρία

(Φωτογραφία ΓΔ,
Καλοκαίρι 2016
ή 2015)

5. Φροντίδα: δολοφονία τε και αυτοκτονία

Υπάρχει λοιπόν απάντηση στον νεαρό 35άρη ισόβιο φροντιστή: «Κλάδεψε τη μάνα σου, για να διασφαλίσεις την αθανασία της». Τη δική της. Καί τη δική σου. Και της αδερφής σου. Και του πατέρα σου. Κυρίως τη δική της, που της είσαι αφιερωμένος επί 24ώρου ψυχή τε και σώματι, μην επιτρέποντας στον Μέγα Κηπουρό να κλαδέψει στην ώρα του (εικόνα 2).

Τώρα που είσαι 35. Ή μικρός-μικρός παντρέψου ή μικρός καλογερέψου. Όχι όταν γίνεις σαράντα και πενήντα. Τότε θα είναι η ώρα της καλογεरिकής. Τώρα που περνάει η μπογιά σου. Σήμερα! Να προλάβεις. Θα σου πάρει μήνες να βγεις από το ρόλο τού (χωρίς ελπίδα, χωρίς προοπτική) φροντιστή, θα σου πάρει μήνες να βγεις στην αγορά, θα σου πάρει μήνες να βρεις σύντροφο, τη σύντροφό σου, θα σας πάρει μήνες και χρόνια και δεκαετίες να μεταβιβάσετε τα γονίδιά σας στο μέλλον. Αν δεν το κάνεις τώρα, κάθε μέρα που περνάει είναι μέρα αντικατάστασής σου από τις πορτοκαλιές του γείτονα μέσα στο ίδιο σου το περιβόλι. Αν δεν κλαδέψεις το δέντρο σου, δολοφονείς την αθανασία του: την αθανασία της μάνας σου (τα εγγόνια της είναι η αθανασία της). Δολοφονείς την αθανασία του πατέρα σου (τα εγγόνια του είναι η αθανασία του). Δολοφονείς την αθανασία της αδερφής σου (τα ανίψια της είναι η αθανασία της). Δολοφονείς την αθανασία τη δική σου (τα παιδιά σου είναι η αθανασία σου). Δολοφονείς την αθανασία της οικογένειάς σου. Καλά, **εφτά γενιές μπροστά** δεν βλέπεις (Krznaric 2019): δεν βλέπεις ούτε μία; Στη θέση τού δικού σας DNA θα έρθει το DNA του γείτονα. Έτσι είναι η Ζωή και πώς να την αλλάξεις. Η Ζωή είναι σκληρή. Σύνελθε! Καί η πίτα ακέρια καί ο σκύλος χορτάτος δεν γίνεται. Ο νόμος της αφθαρσίας της ύλης του Λαβουαζιέ το επιβάλλει (να μην γίνεται). Η αρχή διατήρησης της ενέργειας το αποκλείει (να γίνεται). Ενέργεια εκ του μηδενός δεν υπάρχει, αξίωμα της Φυσικής (οι φυσικοί το πήραν εδώ και καιρό απόφαση). Ζωή εκ του μηδενός **δέν** υπάρχει (καιρός να το πάρουμε απόφαση). Έτσι είναι η Ζωή. Και δεν αλλάζει. Η συμμορφώνεσαι με τους νόμους της και τα αξιώματά της ή πεθαίνεις. Τρίτον τι δεν υπάρχει.

Ένας 30χρονος μαυρογένης νεαρός (οσιο)μάρτυρας, «Έχετε τίποτα για μένα;», ζητά να αποτινάξει από πάνω του το "όσιος", δεν το βλέπετε; Δεν το βλέπομε. Δεν τον ακούτε; Δεν τον ακούμε. Νους ορά και νους ακούει. Κι αν ο νους δεν ορά και δεν ακούει ... τότε η φροντίδα, στο τέλος της ημέρας, **εξαλλάσσεται** σε δολοφονία (του φροντιζόμενου [ή του φροντιστή;]) και ταυτόχρονα αυτοκτονία (του φροντιστή [ή του φροντιζόμενου;]).

6. Θεός ουκ εποίησεν θάνατον

Υπό ποιες συνθήκες το αθάνατο Εγώ μου παραμένει αθάνατο; Όταν, πεθαίνοντας το θνητό εγώ μου, κανείς δεν θα πει τα παιδιά μου **ορφανά**. Μ' άλλα λόγια, όταν θα μπορούν να σταθούν μόνα τους στη ζωή και να στήσουν το δικό τους σπιτικό και ν' αναστήσουν τα δικά τους παιδιά. Τότε το αθάνατο Εγώ μου, που ήδη έχει μετατραπεί σε παιδιά μου, θα συνεχίσει να ζει στα παιδιά τους. Αντίθετα, αν, πεθαίνοντας εγώ, όλοι πουν τα παιδιά μου ορφανά, διακινδυνεύω να συμπαρασύρω στο θάνατό μου και τα ορφανά μου, οπότε η ενσωματωμένη σ' αυτά αθανασία μου πεθαίνει μαζί τους, και η αθανασία μου απολήγει θνητή. Απαραίτητη προϋπόθεση για να παραμείνει το αθάνατο Εγώ μου αθάνατο είναι να πεθάνω **πριν** τα παιδιά μου (τα οποία βέβαια πρέπει να υπάρχουν, πρέπει δηλαδή να τα έχω γεννήσει και αναθρέψει ήδη) **αλλά** όχι τόσο πριν που να μείνουν ορφανά στους πέντε δρόμους, **ούτε** τόσο αργά που να έχω γίνει εγώ το παιδί τους (παλιμπαιδισμός και ξαναμωράματα) κι εκείνα πατέρας τού πατέρα τους (Γκανάς). Να, οι κανόνες που ο Θεός όρισε για τη ζωή που εμφύσησε στους πρωτοπλάστους, ούτε θάνατο έκανε, ούτε ευχαριστιέται με τον αφανισμό της ζωής (Σοφία Σολομώντος 1.13). Όντως. Έφτιαξε τον κόσμο, και άφησε στην Επιστήμη να αποκαλύψει πώς δουλεύει. Έτσι ο κόσμος δουλεύει.

7. Εποίησεν ζώην

Σε όλον τον κόσμο, οι άνθρωποι προβαίνουν σε συνουσία 120 εκατομμύρια φορές την ημέρα, που αποφέρουν 910.000 συλλήψεις και 400.000 ζωντανές γέννες (Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού, από όπου οι πληροφορίες του κεφαλαίου 7). Περίπου 70% των γυναικών σε όλο τον κόσμο χρησιμοποιούν αντισύλληψη. Σε κάποιες χώρες σχεδόν κανείς δεν έχει πρόσβαση σε αξιόπιστη αντισύλληψη, ενώ σε άλλες σχεδόν όλοι έχουν.

Η γυναίκα γεννιέται με όλα τα εκατομμύρια μη ώριμα ωάρια στις ωθήκες της. Στην εφηβεία ο αριθμός τους είναι περίπου 400.000, από τα οποία μόνο 400 περίπου, ένα στα χίλια, θα ωριμάσουν και θα απελευθερωθούν όταν αρχίσει ο κύκλος της περιόδου. Κάθε μήνα ωριμάζουν 12-20 ωάρια. Συνήθως ένα μεγαλώνει πιο πολύ από όλα και απελευθερώνεται από την ωθήκη στη σάλπιγγα (ωορρηξία), όπου ζει για 12-24 ώρες. Αν δεν γονιμοποιηθεί μέσα σ' αυτές τις ώρες, και δεν εμφυτευτεί στη μήτρα για ν' αρχίσει εγκυμοσύνη, αποβάλλεται με την έμμηνο ρύση.

Τα αγόρια γεννιούνται χωρίς κανένα σπερματοζώαριο. Στην εφηβεία, κάθε όρχις αρχίζει να παράγει περίπου 2000 σπερματοζωάρια το δευτερόλεπτο, 150-1000 εκατομμύρια την ημέρα. Ωριμάζουν σε 4-6 εβδομάδες. Κάθε εκσπερμάτωση περιέχει μέχρι και 300 εκατομμύρια. Αν γίνει στον κόλπο γυναίκας αναπαραγωγικής ηλικίας, περνούν από τον τράχηλο και την μήτρα ώσπου να φθάσουν στις σάλπιγγες. Αν εκεί υπάρχει ωάριο, ένα μόνο σπερματοζώαριο, το ισχυρότερο, το γονιμοποιεί· τα υπόλοιπα πεθαίνουν. Κάθε 5 εγκυμοσύνες, μία διακόπτεται και το κύημα αποβάλλεται (9 στις 10 φορές στο πρώτο τρίμηνο της κύησης).

Τι διδάσκουν οι αριθμοί; Απίστευτα μεγάλη σπατάλη δυνάμει αθάνατων Εγώ για να γεννηθεί ένα νέο αθάνατο Εγώ, ένα παιδί. Ένα ασύγκριτα μικρό (αμελητέο!) ποσοστό των δυνάμει αθάνατων Εγώ, αποβαίνει όντως αθάνατο. Η συντριπτική πλειονότητά τους απολήγει θνητή. Χιλιάδες τόνοι ορυκτού για ένα γραμμάριο ποίηση (Μαγιακόφσκι). Ένας άνθρωπος δεν είναι παίξε-γέλασε. Ο Δημιουργός του δεν θα μπορούσε να επιτρέψει για το "τελειότερο" δημιούργημά του κάτι λιγότερο από την **αυστηρότερη**

δυνατή επιλογή, παρεμβάλλοντας αλληπάλληλες δικλείδες ασφαλείας.³ Κάθε μη τέλειο αποβάλλεται. Έτσι είναι η Ζωή. Και πώς να την αλλάξεις; Και δεν υπάρχει λόγος να την αλλάξεις. Κανένας.

Τον ανταγωνίζεται βέβαια (τον Δημιουργό) ο γιατρός... (Ιατρικά υποβοηθούμενος μή-θάνατος του όντος, Ιερόθεος 2017, ως εάν τα πάντα μή-ρει! Ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, όταν στα 40+ θέλει αλλά δεν μπορεί αφού στα 20+ μπορούσε αλλά δεν ήθελε. «Μην προκαλείτε την καταστροφή σας με τα έργα σας» (Σοφία Σολομώντα 1.12). Σε καλό να μας βγει... (εικόνα 3).

<p>Ένας ο Θεός κι ένας ο Γιατρός, δύο!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η βεντέτα μεταξύ Θεού και Γιατρού ας πάψει! • Κι ας επιτρέψομε νικητής να βγει ο Θεός. • Αν δεν το κάνομε διακινδυνεύομε την αθανασία μας. • Έχομε χάσει την αθανασία του γένους των ανθρώπων (καί της ζωής στο σύνολό της: όταν το 1945 εισήλαμε στην μΧΝ εποχή, μετά Χιροσίμα & Ναγκασάκι), • Έχομε ήδη χάσει την αθανασία τής "φυλής" μας (δείκτης ολικής γονιμότητας ελληνικής κοινωνίας κάτω του ορίου 2.1, ΕΛΣΤΑΤ 2017): • Ας μη χάσομε καί τη δική μας.- 	<p>Εικόνα 3.</p> <p>Η τελευταία διαφάνεια</p> <p>της παρουσίασης στο 10th Panhellenic Conference of Alzheimer's Disease and Related Disorders (PICAD) and 2nd Mediterranean Conference of Neurodegenerative Diseases (MeCOND), Θεσσαλονίκη, 2-5 Φεβ 2017.</p>
--	--

8. Συμπεράσματα

Τα γεννητικά μας κύτταρα είναι το δυνάμει αθάνατο Εγώ μας. Από τα δισεκατομμύρια και τρισεκατομμύρια δυνάμει αθάνατα σπερματοζωάρια ελάχιστα θα συνενωθούν με ελάχιστα από τα εκατομμύρια δυνάμει αθάνατα ωάρια και, μὴν αφήνοντας πίσω τους πτώμα, θα δώσουν γένεση σε μετρημένους στα δάκτυλα απογόνους, που είναι η πραγματωμένη επί Γῆς αθανασία των γεννητόρων τους (και των προγόνων τους), των οποίων τον κώδικα ανακατασκευής (DNA) μεταφέρουν στο μέλλον. Όλα τα υπόλοιπα δυνάμει αθάνατα γαμετοκύτταρα απολήγουν θνητά. Εξίσου αποκόπτεται το δυνάμει αθάνατο γενεαλογικό μας δέντρο και από απογόνους που δεν αφήνουν πίσω τους (γόνιμους) απογόνους.

9. Θεωρήματα

Υποθέσεις που παραμένουν για όσο δεν αποδειχθεί ότι δεν αληθεύουν. Ιδού! πεδίο δόξης λαμπρόν...

Θεώρημα 1ο. Ημιαθανασία

Εκτός από τους αθάνατους θεούς υπήρχαν και οι ημίθεοι, οι ημιαθάνατοι. Ενώ τα γονιμοποιημένα γαμετοκύτταρά μας συνεχίζουν να ζουν ως απόγονοί μας, τα σωματικά κύτταρα των **βασικών** στιβάδων των ιστών μας, από τα οποία βλαστάνουν τα κύτταρα που τους ανανεώνουν, ζουν όσο και εμείς και πεθαίνουν μαζί μας. Τα κύτταρα αυτά διαιρούνται συνεχώς, το ένα θυγατρικό προχωρά προς την επιφάνεια του ιστού όπου και τελικά αποπίπτει (πεθαίνει) και το άλλο αποτελεί τη βασική στιβάδα της επόμενης γενεάς (δεν πεθαίνει), διαδικασία που επαναλαμβάνεται όσο ζούμε. Η αθανασία των κυττάρων της βασικής

³ «Η διαδικασία που εξαλείφει το 99,99% των ωκυττάρων μπορεί να έχει εξελιχθεί για να προστατεύσει από κοινά γενετικά ελαττώματα» (Lieberman 2015).

στιβάδας διαρκεί όσο ζει ο οργανισμός του οποίου ο ιστός αποτελεί μέρος. Το πτώμα που πεθαίνοντας αφήνει πίσω του ο άνθρωπος αποτελείται και από τα δισεκατομμύρια και τρισεκατομμύρια πτώματα των αθάναιων ως τότε κυττάρων των βασικών στιβάδων των ιστών του. Αντίθετα, τα κύτταρα των επόμενων στιβάδων των ιστών ζουν συγκεκριμένο (**προγραμματισμένο**) αριθμό ημερών και μετά πεθαίνουν αφήνοντας πίσω τους πτώμα (αποπίπτουν) και μὴν αφήνοντας πίσω τους απογόνους. Οι μέρες αυτές είναι 120 για τα ερυθρά αιμοσφαίρια, 30 για τα κύτταρα της επιδερμίδας κτλ.

Θεώρημα 2ο. Αντί πινακίου φακής

Ωστόσο, με τα μάτια ενός μικροβίου, ακόμα και τα σωματικά κύτταρα των μη βασικών στιβάδων, ζουν ατελεύτητο βίο. Σε σύγκριση με την μία μόλις ώρα που ζει ένας σταφυλόκοκκος, που κάθε μία ώρα διαιρείται σε δύο θυγατρικά χωρίς να αφήνει πίσω του πτώμα (χωρίς να πεθαίνει), οι 30 μέρες φαντάζουν αιώνες αθανασίας ($24 \times 30 / 1 = 720$ φορές περισσότερο ζει το ον "κύτταρο της επιδερμίδας" (όχι της βασικής στιβάδας) από το όν "σταφυλόκοκκος". Ακόμα και οι 18 ώρες ζωής τού "υπεραιωνόβιου" μυκοβακτηριδίου φαντάζουν ένα τίποτα ($24 \times 30 / 18 = 40$). Φαίνεται πως τα κύτταρα που συνασπίστηκαν σε ιστούς **αντάλλαξαν** την αθανασία τους ως είδους με υπερπολλαπλάσια διάρκεια ζωής τους ως όντων (στα παραδείγματά μας 720 και 40 φορές μεγαλύτερη). Κάλλιο πέντε και στο χέρι παρά δέκα και καρτέρει... Εδώ και τώρα!

Θεώρημα 3ο. Ισόβια Αθανασία & Μακροβιότητα

Υπάρχουν ιστοί που δεν αναγεννώνται; Ο νευρικός! Τα νευρικά κύτταρα ζουν ισόβια μαζί μας, και πεθαίνουν μαζί μας, συναποτελώντας κατά το ποσοστό τους το πτώμα μας. Για έναν που πέθανε στα 80 του, τα **νευρικά** του κύτταρα έζησαν $80 \times 365 \times 24 / 2 = 350.400$ φορές περισσότερο από ένα μικρόβιο που διχοτομείται κάθε 2 ώρες, 38.933 φορές από ένα μυκοβακτηρίδιο· λίγο παραπάνω αν προστεθούν και οι είκοσι μέρες των δίσεκτων ετών του 80χρονου. (Σήμερα γίνεται δεκτό ότι παράγονται καινούργια αδιαφοροποίητα νευρικά κύτταρα, που διαφοροποιούνται σε ώριμα και συνδέονται με άλλα ώστε οι πληροφορίες που έχουν τα άλλα μεταβιβάζονται στα καινούργια· ο αριθμός όμως των νευρικών κυττάρων που πεθαίνουν κάθε μέρα είναι πολύ μεγαλύτερος από τον αριθμό αυτών που γεννιούνται και κάποια στιγμή ο εγκέφαλός μας πεθαίνει τελικά [Μπέλλος, Τσολάκη: προσωπική επικοινωνία 1-1-2016]. Ωστόσο, η ουσία αυτού που δείχνουν οι παραπάνω υπολογισμοί δεν αλλάζει.)

Υπάρχουν κύτταρά μας που ζουν όσο τα μικρόβια; (ώρες ως όντα, επάπειρον ως είδος.) Ναι. Είναι τα μικρόβιά μας, τα κύτταρα της φυσιολογικής μικροβιακής χλωρίδας μας, η οποία δεν είναι παρά το **v+1 σύστημα** του σώματός μας, όπου ν ο αριθμός των συστημάτων που περιγράφουν τα βιβλία ανατομικής (αναπνευστικό, πεπτικό, νευρικό κτλ).

Γενικεύοντας, μπορούμε να δεχτούμε ότι συν-αποτελούμαστε από (σωματικά) κύτταρα που ως όντα ζουν (προγραμματισμένα) από ώρες ή μέρες ως ισόβια με μάς, και αφήνουν πίσω τους πτώμα. Κύτταρα δηλαδή που γεννιούνται, ζουν προγραμματισμένη διάρκεια, και πεθαίνουν στην ώρα τους (ευθανασία), ούτε πρόωρα (προθανασία) ούτε μετάωρα (μεταθανασία). Ζούμε χάρη σε κάθε στιγμή εκατομμύρια και δισεκατομμύρια θανάτους κυττάρων μας και **ταυτόχρονα** ισάριθμες γεννήσεις απογόνων τους που καταλαμβάνουν τη θέση τους και αναλαμβάνουν τη λειτουργία τους (μας ανανεώνουν) και που χωρίς το θάνατο των προγόνων τους θα ήταν αδύνατο να γεννηθούν. Και αδύνατο να ανανεωθούμε· να μακροβιώσουμε. Όσο περισσότερες οι ανανεώσεις μας,

δηλαδή όσο περισσότερες οι γεννήσεις νέων κυττάρων μας, δηλαδή όσο περισσότεροι οι θάνατοι κυττάρων μας στην ώρα τους, τόσο μεγαλύτερη η μακροβιότητά μας. **Ευτυχώς** που τα κύτταρά μας πεθαίνουν, κι έτσι εμείς συνεχίζουμε να ζούμε. Οφείλουμε τη ζωή μας και κυρίως τη **μακροβιότητά** μας στο θάνατο, σε τρισεκατομμύρια τρισεκατομμυρίων μικρούς θανάτους κυττάρων μας στην ώρα τους. «Η ζωή τού ανθρώπου δεν είναι μία και μόνη, και επομένως ούτε ο θάνατος ένας, αλλά θάνατοι πολλοί· κατά συνέπεια ούτε ο άνθρωπος γεννιέται μονοθάνατος αλλά πολυθάνατος. [...] Αλλά εμείς οι γελοίοι έναν φοβόμαστε θάνατο, έχοντας ήδη τόσους πολλούς πεθάνει και συνεχίζοντας να πεθαίνουμε.» (Βούλγαρης, 2005)

Θεώρημα 4ο. Χιλιάδες τόνοι παρασίτων για ένα γραμμάριο αθανασίας

Χωρίς σωματικά κύτταρα όλων των ιστών του σώματός μας είναι αδύνατο να υπάρξουμε ως ανθρώπινα όντα. Χωρίς γαμετοκύτταρα όμως μπορούμε θαυμάσια να υπάρξουμε (ως ανθρώπινα όντα)· και πράγματι υπάρχουμε, οι μεν άντρες ως την εφηβεία, οι δε γυναίκες μετά την εμμηνοπαυση, οι ευνούχοι ισόβια. Με αυτή την έννοια, θα μπορούσαμε να τα θεωρήσουμε ως παράσιτα: μπορούμε να ζήσουμε και χωρίς αυτά! (χωρίς τα γαμετοκύτταρά μας.) Τους κάνουμε όμως τη χάρη να τα φιλοξενούμε και να τα τρέφουμε, γιατί σε **αντάλλαγμα** μάς εξασφαλίζουν την αθανασία μας.

Θεώρημα 5ο. Προγραμματισμένη ταλάντωση VanderPol

Ο αριθμός των σωματικών κυττάρων κάθε ιστού κυμαίνεται από ένα ελάχιστο ως ένα μέγιστο. (Μακροχρόνια) απόκλιση έξω από τα όρια αυτά οδηγεί τον όλο οργανισμό σε πρόωρο θάνατο, που συμπαρασύρει και τα κύτταρα που αποκλίνουν.

Προσδιορίζονται άραγε αυτά τα μέγιστα και τα ελάχιστα από το **νόμο ταλαντωτών** του VanderPol; Εκείνος πρόβλεψε πως το μοντέλο των ταλαντώσεων που περιέγραψε μπορούσε να αναπαραστήσει μεγάλο πλήθος φαινομένων σε πολλαπλά επίπεδα. Όχι μόνο στον φυσικό κόσμο τού ηλεκτρισμού, ή στον βιολογικό τού καρδιακού ρυθμού, αλλά και σε ψυχολογικό και σε κοινωνικό επίπεδο. Η πείνα και το φαγητό που τρώμε, η δίψα και το νερό που πίνουμε, ο έρωτας, η έπειξη για ούρηση και αποπάτηση είναι φυσιολογικά φαινόμενα που ταλαντώνονται σύμφωνα με τους νόμους ταλαντωτών του VanderPol. Το ίδιο και η βούλησή μας (θέλω να φάω, θέλω να πιω, θέλω να κάνω έρωτα, θέλω να...) λειτουργεί σαν μια ταλάντωση. Και οι μεταβολές της πολιτικής και της οικονομίας επίσης. (Σιδεράς, 2016^ν, 2016^δ.) Γιατί όχι και ο αριθμός των κυττάρων μας;

Συμβολή των συγγραφέων

Η ιδέα του αθάνατου Εγώ μας βλάστησε κατά την επικοινωνία των συγγραφέων στη διάρκεια της επιμέλειας του άρθρου τού ΔΣ για τα ήδη γνωστά τρία Εγώ μας (Σιδεράς 2016^α), ο ΓΔ εισέφερε το περιστατικό και την πρώτη γραφή του άρθρου, στην τελική διαμόρφωση του οποίου έχουν αμφοτέροι συμβάλει και εγκρίνει.

Ευχαριστίες

Τον Λάμπρο Νούση, βιολόγο, για τους χρόνους διπλασιασμού του σταφυλόκοκκου και του μυκοβακτηριδίου της φυματίωσης. Τον Βαγγέλη Φώτου, δερματολόγο, για την ανανέωση των κυττάρων της επιδερμίδας. Τους Μάγδα Τσολάκη, καθηγήτρια Νευρολογίας ΑΠΘ, και Στέφανο Μπέλλο, ψυχίατρο, διδάκτορα Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, για την επικαιροποίηση των γνώσεών μας σχετικά με την αναγέννηση των νευρικών κυττάρων. Το 10th Panhellenic Conference on Alzheimer's Disease, που μας έδωσε την ευκαιρία να βάλουμε τις σκέψεις μας στο χαρτί. Κανένας τους δεν έχει οποιαδήποτε ευθύνη για τον τρόπο που παρουσιάζουμε πληροφορίες που μας έδωσαν, η ευθύνη βαραινεί αποκλειστικά εμάς.

Βιβλιογραφία

Όλοι οι σύνδεσμοι λειτουργούν. Πρόσβαση 3-1-2020 (εκτός αν ορίζεται αλλιώς).

Anonymous. The world is changing. A report on the world's changing demographics. Βίντεο <https://www.youtube.com/watch?v=6-3X5hIFXYU> (30-3-2009, πρό Κρίσης, πρό μεταναστευτικών ροών στη Μεσόγειο). Έχει κατηγορηθεί (<https://www.snopes.com/fact-check/muslim-demographics> 4-5-2009) ότι στηρίζεται σε αναληθή στοιχεία. Δίνει όμως μια καλή ιδέα της **διασυνοριακής ροής** ανθρώπων, γλωσσών, θρησκειών, πολιτισμών, αγαθών, εθνών, κρατών κτλ, κατά το πρότυπο της γνωστής από τη φυσική διαφοράς δυναμικού, η οποία ίσως έχει γενικότερη ισχύ. Έγκυρη ανάλυση γεννητικότητας: Rosling H. Religions and babies: <https://www.youtube.com/watch?v=ezVklahRF78> (22-5-2012).

Βούλγαρης Ευγένιος. *Διατριβή περί ευθανασίας και Διαθήκη*. Μετάφραση, επιμέλεια: Γιάννης Δημολιάτης, Μανώλης Γαλανάκης. 1η έκδοση. Εξάντας, Αθήνα 2005. Σελίδες 248. www.biblionet.gr/book/116165/.

Γκανάς Μιχάλης. Χριστουγεννιάτικη ιστορία. <http://frear.gr/?p=3519>.

Δημολιάτης Γιάννης (προσκεκλημένος εκδότης). Πότε Πρέπει να Πεθαίνουμε; (ΠΠΠ). Αφιέρωμα. *Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής*, 2016, 33 (Συμπλήρωμα 1): 7-70. www.mednet.gr/archives/contents2016-sup-gr.html.

Δημολιάτης Γιάννης. *Η μεγάλη κραυγή: Ιστορήμα πέρα κι από μυθιστόρημα*. Κοντύλι, Αθήνα 2014. Σελίδες 265. www.biblionet.gr/book/198792/.

Ελληνική Βιβλική Εταιρία. *Η Παλαιά Διαθήκη. Μετάφραση από το πρωτότυπο κείμενο*. Ελληνική Βιβλική Εταιρία, Αθήνα 1997: 1021: Σοφία Σολομώντος 1.12-13. «¹²Μη ζηλούτε θάνατον έν πλάνη ζωής ύμωv, μηδὲ έπισπάσθε όλεθρον έργοις χειρῶν ύμωv· ¹³ότι ό Θεός θάνατον ούκ έποίησεν, ούδὲ τέρπεται έπ' άπωλεία ζωvτων.» = «Μην πάτε γυρεύοντας, λοιπόν, το θάνατο με το λαθεμένο τρόπο ζωής σας και **μη προκαλείτε την καταστροφή σας με τα έργα σας**. Γιατί το θάνατο δεν τον έκανε ο Θεός, ούτε ευχαριστείται με τον αφανισμό των ζωντανών.» Ο στίχος 12 μοιάζει προφητεία για τα νοσήματα που συνδέονται με τον σύγχρονο τρόπο ζωής (εξαρτήσεις [κάπνισμα, αλκοολισμός, ναρκωτικά], τρόπος διατροφής, παχυσαρκία, ακινησία). Αλλά ψιθυρίζει και στο αυτί του 35άρη άντρα στο Πλανητάριο...

Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ). *Δείκτης Ολικής Γονιμότητας (1950-2017)*. <https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/DKT75/->, όπου και ο ορισμός: «**Δείκτης ολικής γονιμότητας**: Ο μέσος αριθμός ζωντανών παιδιών που θα γεννήσει μια γυναίκα κατά τη διάρκεια της ζωής της, εάν κατά τη διάρκεια των ηλικιών αναπαραγωγής επικρατούν οι συνθήκες γονιμότητας κατά ηλικία του έτους αναφοράς. Ο ολικός δείκτης γονιμότητας χρησιμοποιείται προκειμένου να προσδιοριστεί το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών που στις ανεπτυγμένες χώρες θεωρείται ότι είναι 2,1.» Στην Ελλάδα ήταν 2,57 (1950), 2,1 (1981), 1,39 (1990), 1,25 (2000), 1,48 (2010), 1,35 (2017).

Ιερόθεος, Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου. **Ευθανασία και Δυσθανασία από Εκκλησιαστικής πλευράς**. Στη Συζήτηση Στρογγυλής Τράπεζας «*Το δίλημμα ανάμεσα στη ζωή και το θάνατο*», Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών και Σχολή Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, 8-2-2017, http://www.ehm.gr/activities_2017.php, 12^ο λεπτό της εισήγησης.

Krznicaric Roman. Why we need to reinvent democracy for the long-term. *BBC* 19-3-2019: <http://www.bbc.com/future/story/20190318-can-we-reinvent-democracy-for-the-long-term>. «Future Design is partly inspired by the Seventh Generation Principle, observed by some Native American peoples, where the impact on the welfare of the seventh generation in the future (around 150 years ahead) is taken into account.» Ορισμένοι ιθαγενείς της Αμερικής (Ινδιάνοι) πριν

- πάρουν μια απόφαση παίρνουν υπόψη τους τον αντίκτυπό της μέχρι και 7 γενιές (περίπου 150 χρόνια) μπροστά: **Αρχή της Εβδομης Γενεάς**. Οι οπουδήποτε της Γής μή ιθαγενείς της Αμερικής ακούνε;
- Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού:
www.cyfamplan.org/famplan/page.php?pageID=70&langid=13&more_a=9.
- Lieberman Daniel. *Η ιστορία του ανθρώπινου σώματος: Υγεία, ασθένεια και φυσική επιλογή, το νέο πεδίο της εξελικτικής ιατρικής*. Κάτοπτρο, Αθήνα 2015: σελίδες 616. <http://www.biblionet.gr/book/205010/>.
- Μαρκέτος Σπύρος Γερ. *30 Βιοϊατρικά Σημειώματα* (πρωτοδημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *Η Καθημερινή*). Εκδόσεις Καθημερινής, Αθήνα 1997: 135. Στις σελίδες 130-133 το τελευταίο σημείωμα «30 Κρίσιμα υγειονομικά ζητήματα», όπου και οι φράσεις: «Η υγειονομική προσφορά αυξάνει τη ζήτηση.» «**Τα νοσοκομεία κατασκευάζουν αρρώστους**, παρά τη θέληση των πελατών...» «Οι αρρώστοι που κατασκευάζει η καταναλωτική ιατρική» (μονογραφία του χειρουργού Ζαν Σαρλ Σουρνιά). «Η αρρώστια της ιατρικής είναι ηθική.»
- Νταμούρ Φράνκ. **Μακάριοι οι θνητοί** γιατί είναι ακόμη ζωντανοί. Μάγμα, Αθήνα 2018: 110. www.biblionet.gr/book/228887/.
- Προύσκας Κωστής. Ανοϊκή Πραγματικότητα και Συμπεριφορά σε Ανθρώπους με Άνοια. Ομιλία στην "Ημέρα φροντιστή 21-3-2015". www.alzheimerathens.gr/index.php/2-uncategorised/150-2014-05-26-12-23-34, ανάκτηση 2-1-2017 (δεν βρέθηκε 3-1-2020).
- Σακκά Παρασκευή. Αγαπητοί φίλοι και φίλες. Σημείωμα του εκδότη. *Ενημέρωση για τη νόσο Alzheimer* 2015, 32: 3. www.alzheimerathens.gr/images/edypa/efimerida/pdf/t32.pdf. Επίσης, Η νόσος Alzheimer σήμερα. Ομιλία στην "Ημέρα φροντιστή": www.alzheimerathens.gr/index.php/2uncategorised/72-2014-05-26-12-23-33: ανάκτηση 2-1-2017 (δεν βρέθηκε 3-1-2020).
- Σιδερής Δημήτρης Α (α). Το αισθητό Εγώ μου, το νοητό Εγώ μου, και το κοινωνικό Εγώ μου: η γέννησή τους και ο θάνατός τους. *Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής* 2016, 33 (συμπλήρωμα 1): 66-70. www.mednet.gr/archives/2016-sup/pdf/66.pdf.
- Σιδερής Δημήτρης Α (β). Αθανασία και τριαδική ύπαρξη. <https://dimitrissideris.wordpress.com/2016/08/18/>. Αναδημοσίευση από *Κοινή Γνώμη* 17-8-2016: www.koinignomi.gr/news/i-gnomi-sas/apopseis/2016/08/17/athanasia-kai-triadiki-yparxi.html.
- Σιδερής Δημήτρης Α (γ). *Να βρούμε την άκρη του κομμένου νήματος... Με έμφαση στην πολιτική και την οικονομία*. Εκδόσεις Αγγελάκη, Αθήνα 2016. Σελίδες 308. ISBN 978-618-5164-51-5. www.biblionet.gr/book/209433/.
- Σιδερής Δημήτρης Α (δ). Ανεβοκατέβασμα. <https://dimitrissideris.wordpress.com/2016/12/27/>. Αναδημοσίευση από *Κοινή Γνώμη* 27 Δεκεμβρίου 2016. www.koinignomi.gr/news/i-gnomi-sas/apopseis/2016/12/27/anevokatevasma.html.
- Τάσκος Νικόλαος, καθηγητής Νευρολογίας ΑΠΘ. Παθητική Ευθανασία. Στο: Καϊάφα-Γκμπάντι Μ, Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη Ε, Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε (επιμ). *Ευθανασία. Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής Νο 3*. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007: 103-111.
- Τριχόπουλος Δημήτρης, Καθηγητής Υγιεινής και Επιδημιολογίας των Πανεπιστημίων Αθηνών και Harvard. Συνέντευξη στον Θανάση Λάλα. *Το Βήμα* 10-9-2000: Β3-5. <https://www.tovima.gr/2008/11/24/culture/dimitris-trixopoulos-2/>.